

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē niḡamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya

maharṣi vēdavyāsapraṇītaṃ śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ *prathamaskandhē trayōdaśō'dhyāyaḥ* ॥

This document has been prepared by
Sunder Kidāmbi
with the blessings of
śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan
His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ prathamaskandhē trayōdaśō'dhyāyaḥ ॥

sūta uvāca

vidurastīrthayātrāyāṃ maitrēyādātmanō gatim ।
jñātvāgāddhāstinapuram tayāvāptavivitsitaḥ ॥ 1 ॥

yāvataḥ kṛtavān praśnān kṣattā kauṣāravāgrataḥ ।
jātaikabhaktirgōvindē tēbhyaścōpararāma ha ॥ 2 ॥

taṃ bandhumāgataṃ drṣṭvā dharmaputraḥ sahānujaḥ ।
dhṛtarāṣṭrō yuyutsuśca sūtaḥ śāradvataḥ pṛthā ॥ 3 ॥

gāndhārī draupadī brahman subhadrā cōttarā kṛpī ।
anyāśca jāmayaḥ pāṇḍōrjñātayaḥ sasutāḥ striyaḥ ॥ 4 ॥

pratyujjagmuḥ praharṣēṇa prāṇaṃ tanva ivāgatam ।
abhisaṅgamyā vidhivat pariṣvaṅgābhivādanaiḥ ॥ 5 ॥

mumucuḥ prēmabāṣpaughaṃ virahautkaṇṭhyakātarāḥ ।
rājā tamarhayāñcakrē kṛtāsanaparigraham ॥ 6 ॥

taṃ bhuktavantam viśrāntamāsīnam sukhamāsanē ।
praśrayāvanatō rājā prāha tēṣāṃ ca śṛṇvatām ॥ 7 ॥

yudhiṣṭhira uvāca

api smaratha nō yuṣmatpakṣacchāyāsamēdhitān |
vipadgaṇādviṣāgnyādērmōcitā yatsamātrkāḥ || 8 ||

kayā vṛttyā vartitaṃ vaścaradbhiḥ kṣitimaṇḍalam |
tīrthāni kṣētramukhyāni sēvitānīha bhūtalē || 9 ||

bhavadvidhā bhāgavatāstīrthabhūtāḥ svayaṃ vibhō |
tīrthīkurvanti tīrthāni svāntaḥsthēna gadābhṛtā || 10 ||

api naḥ suhr̥dastāta bāndhavāḥ kṛṣṇadēvatāḥ |
dr̥ṣṭāḥ śrutā vā yadavaḥ svapuryāṃ sukhamāsatē || 11 ||

ityuktō dharmarājēna sarvaṃ tat samavarṇayat |
yathānubhūtaṃ kramaśō vinā yadukulakṣayam || 12 ||

nanvapriyaṃ durviśahaṃ nṛṇāṃ svayamupasthitam |
nāvēdayat sakaruṇō duḥkhitān draṣṭumakṣamaḥ || 13 ||

kañcitkālamathāvātsītsatkṛtō dēvavatsukham |
bhrāturjyēṣṭhasya śrēyaskṛtsarvēṣāṃ prītimāvahan || 14 ||

abibhradaryamā daṇḍaṃ yathāvadaghakāriṣu |
yāvaddadhāra sūdratvaṃ śāpādvarṣaśataṃ yamaḥ || 15 ||

yudhiṣṭhirō labdharājyō dr̥ṣṭvā pautraṃ kulandharam |
bhrātr̥bhirlōkapālābhairmumudē parayā śriyā || 16 ||

ēvaṃ grhēṣu saktānāṃ pramattānāṃ tadīhayā |
atyakrāmadavijñātaḥ kālāḥ paramadustaraḥ || 17 ||

vidurastadabhiprētya dhṛtarāṣṭramabhāṣata |
rājannirgamyatām śīghram paśyēdam bhayamāgamam || 18 ||

pratikriyā na yasyēha kutaścitkarhicitprabhō |
sa ēva bhagavān kālāḥ sarvēśam naḥ samāgataḥ || 19 ||

yēna caivābhipannō'yaṁ prāṇaiḥ priyatamairapi |
janaḥ sadyō viyujoyēta kimutānyairdhanādibhiḥ || 20 ||

pitṛbhrāṭṛsuhṛtputrā hatāstē vigatam vayaḥ |
ātmā ca jarayā grastaḥ paragēhamupāsasē || 21 ||

ahō mahīyasī jantōrjīvitāśā yayā bhavān |
bhīmāpavarjitam piṇḍamādattē grhapālavat || 22 ||

agnirnisṛṣṭō dattaśca garō dārāśca dūṣitāḥ |
hṛtam kṣētram dhanam yēśam taddattairasubhiḥ kiyat || 23 ||

tasyāpi tava dēhō'yaṁ kṛpaṇasya jijīviṣōḥ |
paraityanicchatō jīrṇō jarayā vāsasī iva || 24 ||

gatasvārthamimaṁ dēham viraktō muktabandhanaḥ |
avijñātagatirjahyāt sa vai dhīra udāhṛtaḥ || 25 ||

yaḥ svakātparatō vēha jātānirvēda ātmavān |
hṛdi kṛtvā harim gēhātpravrajētsa narōttamaḥ || 26 ||

athōdīcīm diśam yātu svairajñātagatirbhavān |
itō'rvākprāyaśaḥ kālāḥ puṁsām guṇavikarṣaṇaḥ || 27 ||

ēvaṁ rājā vidurēṇānujēna
prajñācakṣurbōdhita ājamīḍhaḥ |

chittvā svēṣu snēhapāśāndraḍhimnō
niścakrāma bhrātr̥sandarśitādhvā || 28 ||

patiṃ prayāntaṃ subalasya putrī
pativratā cānujagāma sādhvī |
himālayaṃ nyastadaṇḍapraharṣaṃ
manasvināmiva satsamprahāraḥ || 29 ||

ajātaśatruḥ kṛtamaitrō hutāgni -
rviprān natvā tilagōbhūmirukmaiḥ |
gṛhaṃ praviṣṭō guruvandanāya
na cāpaśyatpitarau saubalīm ca || 30 ||

tatra sañjayamāsīnaṃ papracchōdvignamānasaḥ |
gāvalgaṇē kva nastātō vṛddhō hīnaśca nētrayōḥ || 31 ||

ambā ca hataputrā”rtā pitṛvyāḥ kva gataḥ suhṛt |
apī mayyakṛtaprajñē hatabandhuḥ sa bhāryayā |
āśaṃsamānaḥ śamalaṃ gaṅgāyāṃ duḥkhitō’patat || 32 ||

pitaryuparatē pāṇḍau sarvānnaḥ suhṛdaḥ śīsūn |
arakṣatām vyasanataḥ pitṛvyau kva gatāvitaḥ || 33 ||

sūta uvāca
kṛpayā snēhavaiklavvyātsūtō virahakarśitaḥ |
ātmēśvaramacakṣāṇō na pratyāhātīpīḍitaḥ || 34 ||

vimṛjyāśrūṇi pāṇibhyām viṣṭabhyātmānamātmanā |
ajātaśatruṃ pratyūcē prabhōḥ pādāvanusmaran || 35 ||

sañjaya uvāca

nāhaṃ vēda vyavasitaṃ pitrōrvaḥ kulanandana |
gāndhāryā vā mahābāhō muṣitō'smi mahātmabhiḥ || 36 ||

athājagāma bhagavān nāradaḥ sahatumburuḥ |
pratyutthāyābhivādyāha sānujō'bhyarcayanniva || 37 ||

yudhiṣṭhira uvāca

nāhaṃ vēda gatiṃ pitrōrbhagavan kva gatāvitaḥ |
ambā vā hataputrā'rtā kva gatā ca tapasvinī || 38 ||

karṇadhāra ivāpārē bhagavān pāradarsakaḥ |
athābabhāṣē bhagavānnārado munisattamaḥ || 39 ||

mā kañcana śucō rājan yadīśvaravaśaṃ jagat |
lōkāḥ sapālā yasyēmē vahanti balimīśituḥ |
sa saṃyunakti bhūtāni sa ēva viyunakti ca || 40 ||

yathā gāvō nasi prōtāstantyāṃ baddhāḥ svadāmabhiḥ |
vāktantyāṃ nāmabhirbaddhā vahanti balimīśituḥ || 41 ||

yathā krīḍōpaskarāṇāṃ saṃyōgavigamāviha |
icchayā krīḍituḥ syātāṃ tathaivēśēcchayā nṛṇām || 42 ||

yanmanyasē dhruvaṃ lōkamadhruvaṃ vā na cōbhayaṃ |
sarvathā na hi śōcyāstē snēhādanyatra mōhajāt || 43 ||

tasmājjahyaṅga vaiklavyamajñānakṛtamātmanaḥ |
kathaṃ tvanāthāḥ kṛpaṇā vartēraṃstē ca mām vinā || 44 ||

kālakarmaguṇādhīnō dēhō'yaṃ pāñcabhautikaḥ |
kathamanyāṃstu gōpāyētsarpagrastō yathā param || 45 ||

ahastāni sahasānāmapadāni catuṣpadām |
phalgūni tatra mahatāṃ jīvō jīvasya jīvanam || 46 ||

tadidaṃ bhagavān rājannēka ātmā'tmanāṃ svadrk |
antarō'nantarō bhāti paśya taṃ māyayōrudhā || 47 ||

sō'yamadya mahārāja bhagavān bhūtabhāvanaḥ |
kālarūpō'vatīrṇō'syāmabhāvāya suradviṣām || 48 ||

niṣpāditāṃ dēvakṛtyamavaśēṣaṃ pratīkṣatē |
tāvad yūyamavēkṣadhvaṃ bhavēd yāvadihēśvaraḥ || 49 ||

dhṛtarāṣṭraḥ saha bhrātrā gāndhāryā ca svabhāryayā |
dakṣiṇēna himavata ṛṣiṇāmāśramāṃ gataḥ || 50 ||

srōtōbhiḥ saptabhīryā vai swardhunī saptadhā vyadhāt |
saptānāṃ prītayē nānā saptasrōtaḥ pracakṣatē || 51 ||

snātvānusavanaṃ tasminhutvā cāgnīnyathāvidhi |
abbhakṣa upasāntātmā sa āstē vigataiṣaṇaḥ || 52 ||

jītasānō jītaśvāsah pratyāhṛtaṣaḍindriyaḥ |
haribhāvanayā dhvastarajaḥsattvatamōmalaḥ || 53 ||

vijñānātmani saṃyōjya kṣētrajñē pravilāpya tam |
brahmaṇyātmānamādhārē ghaṭāmbaramivāmbare || 54 ||

dhvastamāyāguṇōdarkō niruddhakaraṇāśayaḥ |
 nivartitākhilāhāra āstē sthāṇurivācalaḥ |
 tasyāntarāyō maivābhūḥ saṁnyastākhilakarmanah || 55 ||

sa vā adyatanād rājan parataḥ pañcamē'hani |
 kalēvaram hāsyati svaṁ tacca bhasmībhaviṣyati || 56 ||

dahyamānē'gnibhirdēhē patyuh patnī sahōṭajē |
 bahiḥ sthitā patiṁ sādhvī tamagnimanu vēkṣyati || 57 ||

vidurastu tadāścaryam niśāmya kurunandana |
 harṣaśōkayutastasmād gantā tīrthaniṣēvakaḥ || 58 ||

ityuktvāthāruhat svargam nāradaḥ sahatumburuḥ |
 yudhiṣṭhirō vacastasya hr̥di kṛtvājahācchucaḥ || 59 ||

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṁsyāṁ saṁhitāyāṁ
 prathamaskandhē naimiṣṭyōpākhyānē trayōdaśō'dhyāyaḥ ||